

CULTURE HISTORY IMPRINTS THROUGH THE ROAD NAMES IN QUANG BINH

DẤU ẤN VĂN HÓA LỊCH SỬ QUA NHỮNG TÊN ĐƯỜNG Ở QUẢNG BÌNH

Nguyễn Đình Hùng
Trường Đại học Quảng Bình

ABSTRACT: Based on the street name data collected in Quang Binh province, this article presents how culture and history are reflected through street names in the province, particularly in Dong Hoi city. From this, we can gain a deeper understanding of the characteristics of street names in Quang Binh and propose naming principles for streets in the province that align with the socio-economic development in the near future.

Keywords: Quang Binh, road names, culture history imprints.

TÓM TẮT: Dựa trên tư liệu tên đường thu thập được ở tỉnh Quảng Bình, bài viết trình bày sự phản ánh văn hóa, lịch sử qua tên đường ở địa bàn tỉnh Quảng Bình, đặc biệt ở thành phố Đồng Hới. Từ đó, chúng ta có thể biết thêm về đặc điểm của những tên đường ở Quảng Bình, và đề xuất các nguyên tắc đặt tên đường ở Quảng Bình phù hợp với sự phát triển kinh tế xã hội trong thời gian tới.

Từ khóa: Quảng Bình, tên đường, dấu ấn văn hoá lịch sử.

1. DẪN NHẬP

Địa danh là những từ, cụm từ dùng để gọi tên các đối tượng địa lý khác nhau, tồn tại trên bề mặt trái đất, chiếm một vị trí nhất định trong không gian vật lý [3]. Địa danh tuy là một hiện tượng của ngôn ngữ học, nhưng nó chính lại là hình thức thể hiện văn hóa của một cộng đồng cư dân đã từng hiện diện trong vùng lãnh thổ có các địa danh. Địa danh được sinh ra, phát triển cùng văn hoá, và cũng là một hiện tượng văn hoá bởi vì ngôn ngữ là sản phẩm/thành phần của văn hóa. Ra đời trong những điều kiện lịch sử, địa lý nhất định nên phần lớn địa danh mang dấu ấn của môi trường, thời đại mà nó chào đời, phản ánh nhiều mặt của xã hội, biểu hiện những đặc điểm văn hoá, ngôn ngữ của chủ thể định danh. Vì vậy, địa danh chính là những tấm bia bằng ngôn ngữ độc đáo về thời đại của mình. Khi nghiên cứu địa danh, điều tất yếu là không thể không tìm hiểu về mặt nghĩa của các từ ngữ, yếu tố

cấu tạo nên địa danh và lý do tại sao lại lấy từ ngữ, yếu tố đó để đặt tên. “Một trong những giá trị to lớn của địa danh là phản ánh rõ nét hiện thực khách quan ở thời điểm và ở địa điểm nó ra đời” [2, tr.92]. Đây cũng chính là đặc điểm ý nghĩa của mỗi địa danh, cũng như các lớp, các loại hình địa danh nói chung.

Tên đường, xét về mặt ngôn ngữ, là một trong các loại hình địa danh chỉ công trình xây dựng gắn với đời sống vật chất, tinh thần của con người. Bởi vậy, tên của những con đường cũng mang trong mình các giá trị văn hóa, lịch sử của vùng đất. Tên đường phố, số nhà không đơn thuần chỉ để thuận tiện trong công tác quản lý đô thị, địa bàn hoặc trong cách gọi tên và nhận biết địa chỉ giao dịch, tăng thêm sự văn minh mà mỗi tên đường, tên phố còn tích hợp nhiều giá trị văn hoá của một làng quê, một địa phương. Bên cạnh đó, việc đặt tên các tuyến đường, nhằm chỉnh trang đô thị, xây dựng

làng quê văn minh hơn. Đây cũng là cơ sở đảm bảo cho các ngành, các cấp thực hiện tốt công tác quản lý hành chính, nâng cao hiệu lực, hiệu quả trong công tác quản lý Nhà nước ở địa phương; từng bước hoàn thiện các tiêu chí đạt chuẩn nông thôn mới nâng cao của các địa phương, xây dựng các đô thị văn minh hiện đại.

Trong cách nhìn chung nhất, mỗi tên đường ra đời đều gắn với một *lý do* nhất định. Hay nói cách khác, mỗi tên đường đều mang một ý nghĩa khác nhau trong việc phản ánh hiện thực. Tên đường có ý nghĩa thế nào, về cơ bản không phụ thuộc hoàn toàn vào bản thân đối tượng địa lý mà còn phụ thuộc vào cách nhìn, óc quan sát, lối tư duy và ước vọng của chủ thể đặt tên. Bất cứ một sự vật, hiện tượng nào trong cuộc sống đều được định danh bằng một cái tên cụ thể. Cách đặt tên các sự vật/hiện tượng thường tùy vào ý niệm chủ quan của cá nhân/cộng đồng. Trong Ngôn ngữ học, những cái tên được đặt có thể mang nhiều ý nghĩa: ý nghĩa biểu vật (gọi tên sự vật, hiện tượng); ý nghĩa biểu niệm (phản ánh các nội dung, ý niệm mà cái tên đó gọi ra/miêu tả/ biểu hiện); ý nghĩa biểu thái (tình cảm thái độ được gọi ra từ cái tên đó). Trong Văn hóa học, các tên được đặt thường là một mã văn hóa, cao hơn nó có thể là một biểu tượng văn hóa mà trong đó hàm chứa một cách sâu sắc các ý nghĩa về mọi mặt của đời sống trong quá khứ, hiện tại và tương lai. Theo đó, nghĩa của tên đường, ngoài nghĩa biểu đạt, còn bao hàm cả nghĩa biểu trưng và nghĩa văn hóa, có mối liên hệ chặt chẽ với những dấu ấn văn hóa đặc trưng của mỗi cộng đồng, mỗi dân tộc. Ý nghĩa đó đã vượt ra khỏi khuôn khổ biểu niệm của các kí hiệu trong ngôn ngữ chung để trở thành một loại kí hiệu đặc biệt.

Tên của đường, phố và các công trình công cộng cũng bao hàm các ý niệm nói

trên. Việc đặt tên cho chúng thường được tiến hành cẩn trọng và hàm chứa nhiều ý nghĩa sâu sắc. Việc đặt tên này không chỉ giúp nhận biết địa chỉ giao dịch; chỉnh trang đô thị trở nên văn minh; tạo cơ sở đảm bảo cho các ngành, các cấp nâng cao hiệu lực, hiệu quả trong công tác quản lý nhà nước ở địa phương,... mà nó còn ẩn chứa nhiều giá trị văn hoá, tôn giáo, tín ngưỡng, lịch sử, kinh tế, chính trị, xã hội của vùng đất trong quá khứ, hiện tại và thể hiện niềm mơ ước về tương lai tốt đẹp, yên bình, thịnh vượng của nhân dân và các cấp chính quyền địa phương. Do vậy, việc đặt tên đường, phố, công trình công cộng rất cần phải thận trọng; đồng thời, muốn hiểu thấu đáo, ngọn nguồn tên của những con đường, cũng cần “giải mã”, chứ không thể hiểu một cách đơn thuần.

Dấu ấn văn hóa lịch sử của những tên đường ở tỉnh Quảng Bình từ tư liệu chúng tôi thu thập được trong bài viết này được trình bày từ cách tiếp cận liên ngành ngôn ngữ - văn hoá về một vùng địa lý có sự giao thoa, tiếp biến, phân chia, hội tụ từ nhiều nền văn hóa của các lớp cư dân sinh sống trên địa bàn, đã trở thành những “trầm tích sống”, ký thác nhiều thông tin quý giá về ngôn ngữ, dân tộc, văn hoá và lịch sử.

2. NỘI DUNG

Tỉnh Quảng Bình, một vùng đất thuộc miền Trung Việt Nam, là nơi ghi nhận nhiều dấu ấn lịch sử quan trọng của đất nước, nơi giao thoa tiếp biến của nhiều nền văn hóa. Từ thế kỷ thứ X trở về sau, vùng đất này từng bước hội nhập vào nền văn hóa Đại Việt (Việt Nam hiện nay). Năm 1604, Chúa Nguyễn Hoàng đổi phủ Tiên Bình thành *phủ Quảng Bình*, sau đó thành *đinh Quảng Bình* [11, 6]. Địa danh Quảng Bình từ đó đi vào lịch sử. Trải qua năm tháng hình thành và phát triển, Quảng Bình ngày nay với

những địa danh nổi tiếng, với những con đường, ngõ phố đã đi vào thơ ca, huyền thoại. Trên đất Quảng Bình có hàng trăm con đường đã được đặt tên. Mỗi tên đường đều có “lí lịch” riêng của nó, mang đậm dấu ấn văn hóa lịch sử. Tên đường và các công trình công cộng không chỉ mang nét đặc trưng lịch sử, văn hóa, văn minh đô thị, văn hóa làng quê mà còn rất quan trọng trong việc quản lý hành chính, quản lý đô thị và giáo dục tinh thần yêu quê hương đất nước.

Qua quá trình khảo sát, chúng tôi đã thu thập được 621 tên đường ở Quảng Bình. Trong đó bao gồm: 430 tuyến đường được đặt tên các danh nhân lịch sử, văn hóa của địa phương và quốc gia; có 65 tuyến đường được đặt tên là các sự kiện lịch sử, phong trào cách mạng, di tích lịch sử văn hóa; có 06 tuyến đường đặt tên các danh từ có ý nghĩa tiêu biểu về chính trị, văn hóa, xã hội; 12 tuyến đường đặt tên bằng số, ngày tháng lịch sử; 108 tuyến đường đặt tên các địa danh trên địa bàn. Khảo sát cũng cho thấy, trên địa bàn Quảng Bình còn rất nhiều con đường chưa có tên; một số đường đặt sai tên hoặc trùng tên và một vài đường có tên chưa phù hợp (qui mô, kích thước của con đường chưa tương xứng với tên gọi).

Từ cứ liệu tên đường thu thập được, dấu ấn văn hóa lịch sử qua cách đặt tên đường ở Quảng Bình được thể hiện như sau:

2.1. Lấy tên các danh nhân lịch sử, văn hóa của địa phương và quốc gia để đặt tên đường (*Chuyển hóa từ nhân danh thành địa danh*)

Đây là cách đặt tên đường phổ biến nhất, không chỉ ở Quảng Bình mà khắp cả nước với mục đích tri ân, ghi nhận công lao những người đã khuất, góp phần giáo dục truyền thống dân tộc. Nhân danh được nói đến ở đây là tên các anh hùng dân tộc, các vị vua chúa, các danh nhân văn hóa, lịch sử

của đất nước, địa phương, là những người có công với làng quê, xứ sở. Chuyển hóa từ tên người thành tên địa danh là một hình thức phổ biến. Thời xưa, vì tục kiêng húy nên người ta không dùng tên danh nhân để đặt tên cho các đối tượng địa lý. Ngày nay, địa danh phổ phùng, các công trình nhân tạo khắp cả nước đều lấy tên của danh nhân để đặt. Quảng Bình có rất nhiều con đường được đặt tên theo tên các anh hùng dân tộc, tên vua chúa qua các triều đại phong kiến, tên các danh nhân của quốc gia và địa phương. Chẳng hạn như tên các con đường trong thành phố Đồng Hới, thị xã Ba Đồn, thị trấn Đồng Lê, thị trấn Hoàn Lão, thị trấn Kiến Giang: *Hồ Chí Minh, Võ Nguyên Giáp, Phạm Văn Đồng, Phan Đình Phùng, Trần Hưng Đạo, Lê Thánh Tông, Lý Thường Kiệt, Quang Trung, Nguyễn Trãi, Bà Huyện Thanh Quan, La Sơn Phu Tử, Văn Cao, Trương Pháp, Trịnh Công Sơn...*

Các đường phố ở Đồng Hới trước đây do người Pháp đặt tên, nay cũng được đặt lại tên để phù hợp với chế độ mới như [3]: đường *Huỳnh Côn* (Rue Huynh Con) đổi thành đường *Cô Tám* (tên chiến sĩ cách mạng), đường *Quảng Bình Quan* (Rue Porte Quang Binh) thành đường *Mẹ Suốt* (tên bà mẹ anh hùng thời chống Mỹ, ngày đêm chèo thuyền đưa bộ đội sang sông Nhật Lệ dưới mưa bom bão đạn của kẻ thù), đường *Thuộc Địa số 1* (Route coloniale no 1) đổi thành *Quốc Lộ 1A*, nay là đường *Lý Thường Kiệt, Quang Trung....*

Tư liệu cũng cho thấy có một số đường trùng tên danh nhân trong phạm vi toàn tỉnh. Ví dụ: Đường *Võ Nguyên Giáp* ở thành phố Đồng Hới, thị trấn Quán Hàu, thị xã Ba Đồn; Đường *Nguyễn Du* ở thành phố Đồng Hới, thị xã Ba Đồn; Đường *Nguyễn Hữu Cánh* ở thành phố Đồng Hới, thị xã Ba Đồn... Có thể thấy ước vọng của địa

phương muốn đặt tên đường bằng tên các danh nhân tiêu biểu của dân tộc. Tuy nhiên, trong phạm vi một tỉnh, cần ưu tiên những tên này cho thành phố lớn, trung tâm tỉnh lỵ, các vùng khác trong tỉnh ưu tiên đặt tên danh nhân địa phương, tránh trùng tên, lúc đó tên đường sẽ có giá trị văn hóa lớn hơn.

2.2. Đặt tên đường bằng số, ngày tháng lịch sử (*Dùng số đếm, số thứ tự hoặc chữ cái để ghép đặt tên*)

Những tên đường này thuộc loại hình *địa danh ký hiệu*, về mặt hình thức là những kí hiệu, có thể là số hay chữ cái. Những địa danh này, theo Superanskaja, “không thông báo cho ta biết điều gì về bản thân chúng” [12, 24]. Ví dụ: Quốc lộ 1A, đường 10, đường 12A... Tuy nhiên, những tên đường này, xét về góc độ ngôn ngữ học, lại mang ý nghĩa liên tưởng (ý nghĩa ngữ dụng).

Ý nghĩa liên tưởng, ý nghĩa ngữ dụng của địa danh/tên đường chính là những nghĩa bổ sung, nghĩa đi kèm với nghĩa mô tả, do đó nó thể hiện tính chủ quan của chủ thể định danh. Thái độ, tính đánh giá của chủ thể định danh có liên quan rất nhiều đến lịch sử và không gian cư trú, đặc biệt truyền thống lịch sử - văn hóa, phong tục, tập quán của tộc người cũng như ước mơ, nguyện vọng của các chủ thể định danh. Loại ý nghĩa này, do vậy, được hình thành dựa trên điều kiện hiện thực cuộc sống.

Loại tên đường này, theo số liệu khảo sát, không có nhiều ở Quảng Bình (12 tên đường), nhưng giá trị phản ánh của nó lại rất thú vị. Ví dụ:

- *Đường 16*: Là một trong 4 tuyến vượt Trường Sơn trên đất Quảng Bình chi viện cho miền Nam đánh Mỹ (đường 16, đường 10, đường 20, đường 12), con đường trực tiếp nối Quảng Bình với Trị - Thiên; là nơi tiếp cận gần nhất với vĩ tuyến 17. Đường còn có tên gọi là *Thống Nhất*, sau này tiếp

tục được mở rộng, kéo dài để “thọc sâu” vào miền Nam. Chỉ trong thời gian ngắn, tuyến đã vận chuyển hàng nghìn tấn vũ khí, lương thực cho các mặt trận phía trong Trị - Thiên, phục vụ các chiến dịch đánh bại cuộc hành quân “Lam Sơn 719”, đường 9 nam Lào, giải phóng Khe Sanh...; là con đường gắn với những địa danh độc đáo như: ngầm *Ông Te*, khe *Bà Nhạn*, dốc *Bà Cứng*, tên của những cán bộ, TNXP làm nhiệm vụ trên tuyến đường.

- *Đường 20 Quyết Thắng*: là tuyến giao thông huyết mạch trong hệ thống đường mòn Hồ Chí Minh lịch sử, chiều dài 125km. Phần lớn những người tham gia mở, xây dựng và bảo vệ con đường đều đang ở lứa tuổi 20 nên Bộ tư lệnh Binh đoàn 559 đã đặt tên là đường 20 Quyết Thắng, thể hiện sự quyết tâm chiến thắng của bộ đội Trường Sơn trong chiến tranh chống Mỹ, mang sắc thái biểu cảm, ghi nhớ về sự mất mát, nỗi đau của chiến tranh.

- *Đường 10*: Xuất phát từ km 0 ở ngã ba Áng Sơn, xã Vạn Ninh, huyện Quảng Ninh, còn có tên *đường 20-7* (để ghi nhớ ngày ký Hiệp định Genève về Đông Dương). Trong cuộc kháng chiến chống Mỹ xâm lược, với vị trí ở gần giới tuyến quân sự tạm thời, là con đường gần như ngắn nhất để chi viện cho tiền tuyến.

2.3. Tên đường là tên các sự kiện lịch sử, phong trào cách mạng, di tích lịch sử văn hóa

Tên đường/địa danh, với chức năng bảo tồn, được xem là “tấm bia bằng ngôn ngữ độc đáo về thời đại của mình”. Vì vậy, tên đường ở Quảng Bình cũng như tên đường ở các địa phương khác cho chúng ta biết được các biến cố, sự kiện lịch sử đã từng xảy ra trên vùng đất. Suốt chiều dài lịch sử đấu tranh, mở mang bờ cõi, xây dựng và bảo vệ đất nước, mỗi tên sông, tên

núi, xóm làng, tên phố, tên đường... ở Quảng Bình đều ghi lại những dấu ấn văn hóa, lịch sử.

Quảng Bình, mảnh đất “*xe chưa qua, nhà không tiếc*”, có hàng trăm địa danh, nhiều tên đường phản ánh hai cuộc kháng chiến thần thánh của dân tộc chống Pháp và Mỹ. Hệ thống đường Hồ Chí Minh huyền thoại, mạch máu nối hai miền Bắc Nam, chứng kiến nhiều trận đánh oai hùng của quân dân Quảng Bình gắn liền với các địa danh nổi tiếng: *Cha Lo, Cổng Trời, đèo Mụ Dạ, ngà Rinh, ngà Ta Lê, sân bay Khe Gát, đèo Phu-La-Nhích, hang Tám Cô* (8 thanh niên xung phong hy sinh tại đây), *đội Ba Bẫy* (tưởng niệm các chiến sĩ đoàn C759 hy sinh ngày 3/7), *đường 20 Quyết Thắng* (đường của tuổi 20 thanh niên xung phong), *đường 20/7* (kỷ niệm ngày ký hiệp định Giơ-ne-vơ), *đường Đông Du* (ở Đồng Hới) để kỷ niệm *Phong trào Đông Du*, một phong trào cách mạng ở Việt Nam đầu thế kỷ 20, có mục đích kêu gọi thanh niên Việt Nam ra nước ngoài (Nhật Bản) học tập...; những con đường hành quân, chuyển quân trang, quân dụng vào Nam chiến đấu chống Mỹ như: *đường Gùi, đường Cơ Giới, đường Dẫn Dầu, đường Dây Thông Tin, đường Kín* (luồn sâu), *đường Hở* (lộ thiên), *đường Xe Đạp Thỏ, đường Liên U* (đi qua 5 đỉnh núi), *đường 5 Khe* (đường tránh 5 khe nước)... Đây là cách đặt tên đường độc đáo, dựa vào hoạt động đặc thù của đối tượng trong một hoàn cảnh và giai đoạn cụ thể.

2.4. Đặt tên đường bằng tên các địa danh trên địa bàn

Dùng tên địa danh (cả trong tỉnh lẫn ngoài tỉnh, cả cũ lẫn mới), đặc biệt những địa danh tiêu biểu, để đặt tên đường cũng là một cách để lưu giữ, ghi nhớ, tạo các dấu ấn về văn hóa lịch sử, phản ánh các giá trị

truyền thống của dân tộc. Cách đặt tên đường này khá phổ biến ở Quảng Bình (108 tuyến đường theo tư liệu khảo sát). Cụ thể:

- *Đặt tên theo công trình xây dựng gần đối tượng.* Theo cách này có các tên đường: đường *Cảng Gianh* (ở huyện Bố Trạch), đường *Cảng Hòn La* (ở huyện Quảng Trạch), đường *Đình* (ở Bố Trạch)...

- *Đặt tên theo vị trí của đối tượng này so với đối tượng khác:* Các tên đường được xác định theo hướng không gian hai chiều. Ví dụ: đường *Đông Trường Sơn*, đường *Tây Trường Sơn* (trong hệ thống đường mòn Hồ Chí Minh)...

- *Ghép địa danh với địa danh:* Một số tuyến đường ở nông thôn Quảng Bình được đặt tên theo kiểu ghép địa danh tại điểm đầu và điểm cuối con đường đi qua. Ví dụ: Tuyến *Phúc Trạch-Liên Trạch* (huyện Bố Trạch), Tuyến *Gia Ninh-Hải Ninh* (huyện Quảng Ninh), Tuyến *Quảng Sơn-Quảng Văn* (huyện Quảng Trạch),...

- *Đặt tên đường bằng các địa danh hành chính, tên sông, tên núi tiêu biểu trong và ngoài tỉnh.* Ví dụ: Những con đường ở thành phố Đồng Hới như: đường *Bạch Đằng* (tên sông ở Hải Phòng), đường *Long Đại* (tên sông ở huyện Quảng Ninh), đường *Bàu Tró* (hồ nước ngọt, di chỉ khảo cổ học ở Đồng Hới), đường *Cự Năm* (tên xã anh hùng ở Bố Trạch), đường *Đại Phong* (tên làng nổi tiếng ở Lệ Thủy)...

Điều đáng lưu ý là chúng tôi hầu như chưa tìm thấy tên đường nào trên địa bàn (ngoại trừ đường *Đồng Hải*, đặt theo tên làng cũ ở tp. Đồng Hới [13]) được đặt tên bằng các địa danh hành chính cũ, nay không còn dùng trong quản lý hành chính. Dùng những địa danh này để đặt tên đường là một cách để lưu giữ thông tin về lịch sử thay đổi cương vực, lãnh thổ của vùng đất.

2.5. Đặt tên đường bằng các danh từ có ý nghĩa tiêu biểu về chính trị, văn hóa, xã hội

Quảng Bình cũng như các địa phương khác trong cả nước thường dùng các mỹ từ có ý nghĩa chính trị, văn hóa, xã hội để đặt tên cho các con đường với ước vọng về một tương lai tươi sáng, phát triển bền vững của quê hương đất nước và cũng để góp phần giáo dục truyền thống, ý thức dân tộc cho thế hệ trẻ. Tuy nhiên, số lượng những tên đường được đặt theo kiểu này là khá khiêm tốn (06 tên đường) so với những cách đặt tên như đã trình bày phần trên. Ví dụ:

- *Đường Hữu Nghị* ở tp. Đồng Hới, chạy ngang qua bệnh viện Hữu nghị Việt Nam - Cu Ba Đồng Hới, để ghi nhớ tình hữu nghị giữa 2 nước, những hỗ trợ về vật và tinh thần của nước bạn trong chiến tranh chống Mỹ.

- *Đường Thống Nhất* ở tp. Đồng Hới, nay đã đổi tên thành đường *Nguyễn Hữu Cánh* (danh tướng thời nhà Nguyễn), ghi nhớ ngày thống nhất non sông. Đó cũng là tên của *đường 16* (ở huyện Lệ Thủy) với khát vọng cháy bỏng của Hồ Chủ tịch “dù có đốt cháy cả dãy Trường Sơn cũng phải kiên quyết giành cho được độc lập”.

- *Đường Thanh Niên* ở tp. Đồng Hới, với khát khao về tuổi trẻ, về một thành phố mới tươi trẻ, phát triển thịnh vượng.

3. KẾT LUẬN

Việc nghiên cứu những dấu ấn văn hoá lịch sử qua những tên đường, cách đặt tên đường ở Quảng Bình đã góp phần đào sâu những tầng văn hoá ẩn chứa đằng sau các địa danh nói chung và tên đường nói riêng, đưa đến cho chúng ta những thông tin bổ ích, lý thú về vùng đất Quảng Bình, về không gian văn hoá địa phương, phản ánh những đặc điểm sinh động về văn hoá, địa lý và lịch sử của một vùng đất “địa linh

nhân kiệt”. Từ việc khảo sát các tên đường trên, chúng ta có thể biết thêm những đặc điểm đa dạng trong cách đặt tên đường, lịch sử của những con đường gắn với lịch sử địa phương và dân tộc, không gian văn hóa đặc sắc, quá trình hình thành và phát triển đầy biến động của vùng đất, ghi dấu những sự kiện quan trọng đã xảy ra trên địa bàn.

Nghiên cứu cũng cho thấy việc đặt tên đường cũng đang bộc lộ những bất cập trong xu thế phát triển hiện nay của địa phương. Còn và sẽ còn rất nhiều con đường mới phải được đặt tên. Có nhiều tên đường chỉ còn tồn tại trong tâm thức, đời sống của cư dân địa phương, chưa được thể hiện trong các văn bản hành chính, cần được thống kê, sắp xếp lại và bảo tồn nguyên dạng thì chúng mới có giá trị đích thực trong sự phản ánh các giá trị hiện thực của cuộc sống. Để tên đường càng có thêm ý nghĩa và việc đặt tên đường mới chính xác và khoa học, chúng tôi có những kiến nghị sau:

1. Cần lưu giữ và truyền bá những tên cũ của những con đường mà nay đã có tên mới vì đó là dấu ấn lịch sử vẻ vang của dân tộc, của địa phương trong sự nghiệp đấu tranh dựng nước và giữ nước. Cần nghiên cứu chọn lọc những địa danh cũ (cả địa danh dân gian, địa danh địa hình tự nhiên và địa danh hành chính) mà nay không còn dùng trong quản lý hành chính để đặt tên cho những con đường mới. Đây chính là một kênh để lưu giữ thông tin quý giá về lịch sử biến đổi của một vùng đất.

2. Nhanh chóng xây dựng ngân hàng tên đường của Quảng Bình trong đó những tên mới phải phong phú, đầy đủ, vừa mang tính quốc gia, vừa mang tính địa phương dùng để đặt tên cho những con đường mới trong xu thế đô thị hóa, hội nhập, kinh tế xã hội ngày càng phát triển. Bên cạnh đó, cần xây dựng bộ tiêu chí đặt/đổi tên đường sao

cho tên đường đặt mới phải đảm bảo tính khoa học (dễ tìm, tên tương xứng với đường), phải bền vững (tránh phải thay đổi), mang tính hài hòa, phù hợp giữa các vùng nông thôn và đô thị trong toàn tỉnh.

3. Mỗi tên đường cần có “lí lịch”, cần

được mô tả chính xác, có cơ sở khoa học. Ý nghĩa của tên đường cần được quảng bá rộng rãi qua nhiều kênh để giáo dục truyền thống văn hóa lịch sử, lòng tự hào dân tộc, góp phần phục vụ du lịch, phát triển kinh tế xã hội.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] *Đề án 2564/ĐA-UBND* ngày 05 tháng 12 năm 2008 của UBND tỉnh Quảng Bình về đặt tên đường đợt 4 thành phố Đồng Hới.
- [2] Lê Trung Hoa (1991), *Địa danh ở thành phố Hồ Chí Minh*, Nxb KHXH, H.
- [3] Nguyễn Đình Hùng (2014), *Nghiên cứu địa danh tỉnh Quảng Bình*, Luận án tiến sĩ, Đại học Quốc gia TP. HCM.
- [4] *Nghị quyết số 40/2012/NQ-HĐND* ngày 11/7/2012 của Hội đồng nhân dân tỉnh Quảng Bình về đặt tên đường thành phố Đồng Hới (lần thứ 5).
- [5] *Nghị quyết số 120/2015/NQ-HĐND* ngày 11 tháng 12 năm 2015 của Hội đồng nhân dân tỉnh Quảng Bình về việc đặt, đổi tên đường trên địa bàn thành phố Đồng Hới, tỉnh Quảng Bình (lần thứ 6).
- [6] *Nghị quyết số 39/2018/NQ-HĐND* ngày 13 tháng 7 năm 2018 của Hội đồng nhân dân tỉnh về việc đặt tên đường trên các địa bàn: Thị trấn Quán Hàu, huyện Quảng Ninh (lần 2), thành phố Đồng Hới (lần 7).
- [7] *Quyết định số 2161/QĐ/UB* ngày 20/8/2001 của UBND tỉnh về việc đặt tên đường tại thị xã Đồng Hới lần thứ ba.
- [8] *Quyết định số 212/QĐ/UB* ngày 8/4/1991 của UBND tỉnh về đặt tên đường tại thị xã Đồng Hới.
- [9] *Quyết định số 146/QĐ/UB* ngày 01/7/1996 của UBND thị xã Đồng Hới về đặt tên đường tại thị xã Đồng Hới lần thứ hai.
- [10] *Nghị quyết số 35/NQ-HĐND* ngày 29 tháng 10 năm 2021 của Hội đồng nhân dân tỉnh Quảng Bình về việc đặt tên, đổi tên đường trên địa bàn thành phố Đồng Hới (lần thứ 8).
- [11] Quốc sử quán triều Nguyễn (1997), *Đại Nam nhất thống chí*, tập 2, Phạm Trọng Diễm dịch, Đào Huy Anh hiệu đính, Nxb Thuận Hóa, Huế.
- [12] Superanskaja, A.V (2002), *Địa danh học là gì?*, Đinh Lan Hương dịch, Nguyễn Xuân Hòa hiệu đính, Hà Nội.
- [13] Nguyễn Tú (2000), *Địa chí Đồng Hới*, Trung tâm VH TT, Đồng Hới.

Liên hệ:

TS. Nguyễn Đình Hùng

Phòng Khoa học công nghệ - Đối ngoại & Học liệu, Trường Đại học Quảng Bình

Địa chỉ: 18 Nguyễn Văn Linh, Đồng Hới, Quảng Bình

Email: hungndqb@gmail.com

Ngày nhận bài: 12/6/2023

Ngày gửi phản biện: 12/6/2023

Ngày duyệt đăng: 23/10/2024